

**สภาพและความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการ
สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนเรียนรวมจังหวัดเชียงใหม่**

รัชนิกร ทองสุขดี¹ พิกุล เลี้ยวสิริพงศ์² สร้อยสุดา วิทยากร³ วีรยา คำเรืองฤทธิ์^{4,*}

ทรงกลด จารุนนทรากุล⁵ กัญจน์รัชต์ มหาธนนันท์⁶ ธานาพรรณ พิใจ⁷

นัฐจิรา บุศย์ดี⁸ สิริระ สมนาม⁹ ฤตินันท์ สมุทรทัย¹⁰ และ กนกวรรณ อังกสิทธิ์¹¹

^{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล Veeraya.k@cmu.ac.th

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 28 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 25 สิงหาคม 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 29 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โรงเรียนเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนต้นแบบเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 จำนวน 27 แห่ง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน และ 2) ครูภาษาไทย ครูคณิตศาสตร์ ครูการศึกษาพิเศษ และพี่เลี้ยงเด็กพิการ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามคนละชุดสำหรับผู้บริหารและครูทั้ง 27 แห่ง แบบสำรวจรายการห้องสอนเสริมวิชาการและแบบสังเกตการสอนและสนทนากับครูหลังสอนในโรงเรียนที่เลือกแบบเจาะจง 14 แห่ง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียน 11 จาก 14 แห่งมีบริการห้องสอนเสริมวิชาการบางเวลาและเต็มวันทุกวัน สอนเป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก 3-5 คน หรือทั้งห้อง ๆ ละ 12-15 คน ส่วนใหญ่มีพี่เลี้ยงเด็กพิการเป็นผู้สอน และ 2) ความต้องการในการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการของผู้บริหารและครู ได้แก่ (2.1) มีสื่อที่เหมาะสมและเพียงพอกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่รับบริการในห้องสอนเสริมวิชาการ (2.2) มีจำนวนครูการศึกษาพิเศษและพี่เลี้ยงเด็กพิการหรือครูทั่วไปที่รับผิดชอบห้องสอนเสริมวิชาการที่เหมาะสม และ (2.3) ครูทั่วไปที่มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มากขึ้น

คำสำคัญ: นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ห้องสอนเสริมวิชาการ โรงเรียนเรียนรวม โรงเรียนต้นแบบเรียนรวม

Status and Needs of Resource Room Services for Elementary Students with Learning Disabilities in Chiang Mai Inclusive Schools

Ratchaneekorn Tongsookdee¹, Pikul Leosiripong², Soisuda Vittayakorn³,
Veeraya Khamruangrith⁴, *, Songklod Jarunondrakul⁵, Kanjarrat Mahathnanant⁶,
Thanaphan Phijai⁷, Nutjira Busadee⁸, Sira Somnam⁹, Ruetinan Samuttai¹⁰, and
Kanokwan Aungkasith¹¹

^{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11} Faculty of Education, Chiang Mai University

*Corresponding Author, Email: Veeraya.k@cmu.ac.th

Received: March 28, 2025

Revised: August 25, 2025

Accepted: August 29, 2025

Abstract

This research aimed to examine the status and reported needs of providing resource room services to elementary level students with learning disabilities (LD). The target schools were 27 inclusive model schools under the Office of the Primary Educational Service Area 1-6, Chiang Mai. The target groups were 1) school administrators and 2) Thai language teachers, mathematics teachers, special education teachers, and care providers for children with disabilities (CPCD). The instruments used were two separate questionnaires for administrators and teachers in all 27 inclusive schools, an inventory checklist for resource rooms and teaching observation and conversation with teachers of the 14 selected inclusive schools. The data were analyzed using frequency, percentages, and content analysis. The results showed that 1) 11 of the 14 selected schools had existing resource room services that were provided on a half-day or whole-day basis during each day's instructional services administered to students with LD in a one-on-one format, a small group of 3-5 students, or a full-class of 12-15 students. Also, most of the 11 target schools had CPCD available to teach students with LD in their respective resource rooms; and 2) the needs of both administrators and teachers in providing resource room services to students with LD included (2.1) an appropriate and sufficient teaching media and materials, (2.2) an appropriate number of special education teachers and CPCD or regular teachers responsible for providing learning instructions in resource rooms, and (2.3) enabling regular teachers through professional development to gain vital knowledge, skills, and personal understanding necessary when teaching students with LD.

keywords: Students with Learning Disabilities, Resource Rooms, Inclusive Schools, Inclusive Model Schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และลดความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดในการดำรงชีวิตอันเกิดจากความพิการ ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาพิเศษทั้งในระดับสากลและประเทศไทยเปลี่ยนจากระบบการเรียนร่วม (Mainstream) ที่นักเรียนพิการอาจได้รับการสอนเสริมนอกห้องเรียนทั่วไปบางเวลาในห้องสอนเสริมวิชาการเป็นการเรียนรวม (Inclusion) ที่ Office of the Special Education Administration Ministry of Education (2015) กำหนดว่า “การเรียนรวม ” เป็นการจัดบริการทางการศึกษาให้กับนักเรียนพิการในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกับนักเรียนทั่วไป มีการจัดการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่นและตอบสนองการเรียนรู้ของเด็กที่มีวิธีการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เหมาะสมกับอายุภายใต้การสอนของครูทั่วไปโดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

จากนิยามข้างต้น ครูทั่วไปจึงต้องมีความรู้และทักษะในการสอนนักเรียนพิการที่มีความสามารถและข้อจำกัดที่แตกต่างกันอย่างมากและมีระบบสนับสนุนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีข้อจำกัดทั้งด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ (เช่น การอ่านสะกดคำไม่ถูกต้อง การออกเสียงคำศัพท์จากเสียงอักษรที่คล้ายคลึงกันไม่ได้ การเขียนสะกดคำ การตีความโจทย์เลขไม่ออก และการคิดเลขซ้ำ) อันเกิดมาจากการทำงานของสมองผิดปกติ (American Psychiatric Association, 2013) ทั้งนี้รายงานผลการวิจัยของ Office of the Education Council (2019), Tongsookdee et al. (2018), Jamnuan et al. (2017) และ Thamphoonphisai et al. (2013) พบว่า โดยรวมแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียนพิการในห้องเรียนรวมยังไม่ชัดเจน มีปัญหาและอุปสรรคหลายด้านทั้งด้านบริหารจัดการเรียนรวม และการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนรวมเต็มเวลา โดยพบว่าครูจะสอนนักเรียนพิการในห้องเรียนรวมโดยใช้วิธีการสอนนักเรียนทั้งหมดก่อนแล้วจึงแยกสอนเฉพาะนักเรียนพิการ แต่ด้วยเวลาเรียนในแต่ละวิชาเพียง 1 ชั่วโมงจึงไม่เพียงพอ ครูจึงใช้วิธีสอนเสริมวิชาการนอกเวลา ทั้งนี้ครูทั่วไปส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนไม่สามารถช่วยนักเรียนพิการที่เพิ่มมากขึ้นได้เต็มที่และต้องการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนและต้องการคำแนะนำจากครูการศึกษาพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการเป็นรายบุคคลทั้งในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ ดังนั้นในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการเรียนร่วมสู่การเรียนรวมยังต้องอาศัยระบบสนับสนุนครูทั่วไปและเด็กพิการที่เป็นรูปธรรม

Zigmond (2003) กล่าวว่า ห้องเรียนรวมจะเป็นห้องเรียนที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนพิการเพราะได้เรียนร่วมกับเพื่อนทั่วไปที่สอนโดยครูที่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการใช้เทคนิคการสอน สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่รองรับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนห้องสอนเสริมวิชาการเป็นห้องทางเลือกในการช่วยนักเรียนพิการในการเรียนตัวต่อตัวหรือกลุ่มเล็กที่ครูห้องสอนเสริมวิชาการสามารถปรับ/เปลี่ยนรูปแบบ-เทคนิคการสอน สื่อ และการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับข้อจำกัดของนักเรียนพิการแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนพิการปานกลาง-รุนแรงที่ผลการเรียนต่ำมากและต้องการการช่วยเหลือที่เข้มข้นและมีความเฉพาะเจาะจง สอดคล้องกับหลักการใน IDEA (US Department of Education, 2004) ที่กำหนดว่า เมื่อนักเรียนพิการเรียนในห้องเรียนรวมแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ครูควรแยกนักเรียนพิการออกมาเรียนในห้องสอนเสริมวิชาการหรือในรูปแบบอื่นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลวิจัยจำนวนมากที่พบว่า ห้องสอนเสริมวิชาการสามารถช่วยให้นักเรียนพิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น (Demo et al., 2023; Mamari, 2022; Yazicioglu, 2020) และห้องสอนเสริมวิชาการเป็นประโยชน์อย่างมากกับครูใน

การช่วยเหลือทางการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการประเภทต่าง ๆ (Allaham et al.,2022; Fernandez & Hynes, 2016)

จากเหตุผลและงานวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ห้องสอนเสริมวิชาการอาจยังจำเป็นในระบบการเรียนรวม สอดคล้องกับผลการสำรวจของ Special Education Center, Education Area 8 (2021) พบว่า โรงเรียนระดับประถมศึกษาและขยายโอกาสในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 6 เขตจำนวน 317 จาก 535 แห่ง ยังมีการจัดการสอนเสริมวิชาการจำนวน 221 แห่ง (ร้อยละ 70) แต่ยังไม่พบการรายงานหรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ชัดเจน จึงขาดแนวทางในการพัฒนา การให้บริการของห้องสอนเสริมวิชาการ ดังนั้นงานวิจัยนำร่องนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดบริการในห้องสอนเสริมวิชาการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาใน โรงเรียนเรียนรวมจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีนักเรียนบกพร่องทางการเรียนรู้มากที่สุด ถึง 8,793 คน (Office of the Special Education Administration, Ministry of Education, 2023) และยังพบว่า การจัดการเรียนรวมในภาคเหนือมีค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าภาคอื่นทั้งการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการส่งต่อ (Office of the Education Council, 2019) ดังนั้นผลวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการยกระดับ คุณภาพการจัดการเรียนรวมการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และเป็นการเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโรงเรียนเรียนรวมใน จังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการของผู้บริหารและครูในการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการสำหรับ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมจังหวัดเชียงใหม่

คำถามในการวิจัย

1. ห้องสอนเสริมวิชาการมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บุคคลากร และการจัดการเรียนการสอน เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสอนเสริมวิชาการเป็นอย่างไร

นิยามศัพท์

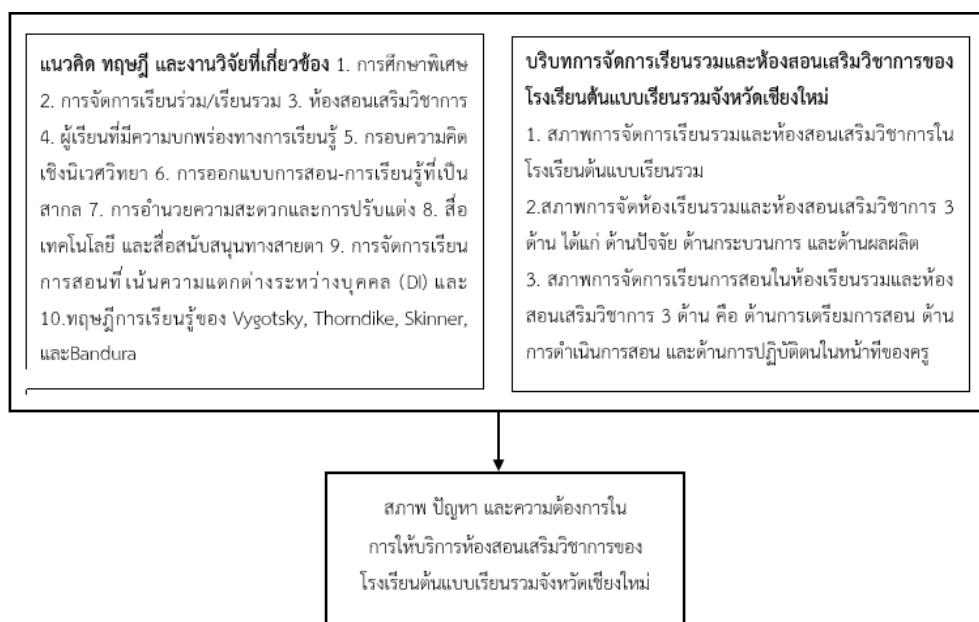
1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมอง บางส่วนที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ด้าน คือ การอ่าน การเขียน และ/หรือ การคิดคำนวณ ทำให้เรียนรู้ได้ยากลำบากทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 ในโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ 1-6 จังหวัดเชียงใหม่

2. ห้องสอนเสริมวิชาการ หมายถึง พื้นที่แยกต่างหากและเป็นไปตามหลักการสภาพแวดล้อมที่มี ข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) เช่น ห้องเรียนหรือห้องขนาดเล็กที่สามารถใช้จัดโปรแกรม การศึกษาพิเศษให้กับนักเรียนพิการเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็ก ทั้งใช้ในการเรียนการสอน การให้ ความช่วยเหลือในการบ้าน การประชุม หรือการเป็นตัวแทนของพื้นที่ทางสังคมทางเลือกของนักเรียน (Watson, 2019)

3. โรงเรียนต้นแบบเรียนรวม หมายถึง โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนรวม และสามารถพัฒนาตนเองเป็นศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (Office of the Special Education Administration, Ministry of Education, 2015)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาพิเศษ การจัดการเรียนร่วม/เรียนรวม ห้องสอนเสริมวิชาการ ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กรอบความคิดเชิงนิเวศวิทยา การออกแบบการสอน-การเรียนรู้ที่เป็นสากล การอำนวยความสะดวกและการปรับแต่ง สื่อเทคโนโลยี และสื่อสนับสนุนทางสายตา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (DI) และทฤษฎีการเรียนรู้ของ Vygotsky, Thorndike, Skinner และ Bandura มาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบสอบถาม แบบสำรวจรายการ แบบสังเกตการสอน และข้อมูลค้นพบเพิ่มเติมที่ได้จากการสนทนากับครูหลังการสังเกตการสอน เพื่อให้ทราบสภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการของโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมจังหวัดเชียงใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้รับรหัสโครงการวิจัย CMUREC66/223 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2566 แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูล

1. กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มเป้าหมายโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 จำนวน 27 แห่ง โดยส่งแบบสอบถามตามจำนวนบุคลากรที่มีอยู่จริง ได้แก่ ผู้บริหาร 27 ชุด ได้คืน 21 ชุด (ร้อยละ 77.78) ครูการศึกษาพิเศษ 13 ชุด ได้คืน 8 ชุด (ร้อยละ 61.54) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย 27 ชุด ได้คืน 18 ชุด (ร้อยละ 66.67) ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ 27 ชุด ได้คืน 14 ชุด (ร้อยละ 51.85) และพี่เลี้ยงเด็กพิการ 18 ชุด ได้คืน 15 ชุด (ร้อยละ 83.33)

1.2 กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์มีการดำเนินการห้องสอนเสริมวิชาการต่อเนื่อง 10 ปีขึ้นไป ได้รับการเสนอชื่อจากศึกษานิเทศก์ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ได้ทั้งสิ้น 14 แห่ง โดยมีโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 1 แห่ง ขนาดใหญ่ 4 แห่ง ขนาดกลาง 6 แห่ง และขนาดเล็ก 3 แห่ง เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมของห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ สังเกตการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการของครูการศึกษาพิเศษ (4 คน) และพี่เลี้ยงเด็กพิการ (7 คน) ที่สมัครใจเข้าร่วมตลอดโครงการและยินดีให้สังเกตการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งด้านการอ่าน การเขียน และคิดคำนวณจำนวนโรงเรียนละ 3 คนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 ที่ผ่านการคัดกรองของโรงเรียนและมีผลการเรียนวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ที่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ในภาคเรียนก่อนการสังเกต

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นได้แก่ 1) แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบที่เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อสอบถามสภาพการจัดการเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการในโรงเรียนต้นแบบเรียนรวม 27 แห่ง 2) แบบสำรวจรายการ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและการให้คำอธิบายประกอบผังห้องเรียน เพื่อสำรวจสภาพการจัดห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ และ 3) แบบสังเกตการสอน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลสภาพการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน และด้านการปฏิบัติตนในหน้าที่ของครู

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทุกฉบับด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นผู้บริหารหรือวิชาการผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมและรับผิดชอบงานห้องสอนเสริมวิชาการ 1 คน ศึกษานิเทศก์ทางการศึกษาพิเศษ 1 คน และผู้บริหารฝ่ายวิชาการด้านการศึกษาพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ 1 คน ทุกคนมีวุฒิทางการศึกษาพิเศษระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.6-1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยออกจดหมายจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 27 แห่งสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 1-6 เพื่อส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้กลุ่มเป้าหมาย และได้รับคืนตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2566-10 เมษายน 2567 จากนั้นขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 1-6 ที่เลือกแบบเจาะจง 14 แห่งเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมและสังเกตการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการ โรงเรียนละอย่างน้อย 2 ครั้ง ทั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและสังเกตการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการในช่วงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2566-1 มีนาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลแบบสำรวจรายการ และแบบสังเกตการสอน คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ สรุปโดยการอุปนัยตามวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหาร (N=21) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาพลศึกษา ส่วนระดับปริญญาโทและเอก ได้แก่ สาขาบริหารการศึกษา ส่วนครูภาษาไทย (N=18) คณิตศาสตร์ (N=14) และครูการศึกษาพิเศษ (N=8) มีภาระงานสอนตรงตามวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และพี่เลี้ยงเด็กพิการ (N=15) มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรีเอกต่าง ๆ เช่น สังคมศึกษา ประถมศึกษา เคมี พลศึกษา วิทยาศาสตร์สุขภาพ บริหารธุรกิจ หรือ อุตสาหกรรมเกษตร ที่มีใบประกอบวิชาชีพครูทำหน้าที่สอนในห้องสอนเสริมวิชาการ ทั้งนี้ทุกโรงเรียนมีครูอย่างน้อย 1 คน ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการคัดกรองตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและสามารถคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการ

จากแบบสอบถามผู้บริหารจำนวน 21 คน เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการเชิงบริหารในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการปรากฏผลดังตารางที่ 1 ที่แสดงรายการสภาพที่มีค่าร้อยละสูงที่สุด 3 รายการแรกได้แก่ ผู้บริหารกำหนดห้องสอนเสริมวิชาการไว้ในโครงสร้างงานวิชาการ และมีระบบที่เชื่อมโยงกับห้องเรียนรวมวิชาการและกำหนดบทบาทหน้าที่ครูปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษ โดยเน้นการสอนเสริมวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลักตามเวลาที่กำหนดตลอดวันทุกวัน ปัญหา 3 อันดับแรกที่พบได้แก่ ครูขาดความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองไม่ยอมรับความพิการ และขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามลำดับ ส่วนความต้องการที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ สื่อที่เหมาะสมและเพียงพอ ครูการศึกษาพิเศษจำนวนที่เหมาะสม และครูสาระวิชามีความรู้ความเข้าใจการสอนนักเรียนพิการตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละสภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการของ
ผู้บริหาร

สภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการ*	ร้อยละ
1. การบริหารจัดการห้องสอนเสริมวิชาการ	
1) กำหนดให้ห้องสอนเสริมวิชาการเป็นงานหนึ่งในโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ	76.19
2) มีระบบบริหารห้องเรียนรวมที่เชื่อมโยงห้องสอนเสริมวิชาการ	61.90
3) กำหนดบทบาทหน้าที่ครูปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษและห้องสอนเสริมวิชาการ	57.14
2. ลักษณะการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
2.1) เวลาในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
2.1.1) การให้บริการตลอดทั้งวัน	42.86
2.1.2) การให้บริการทุกวันในช่วงพักเที่ยงหรือหลังเลิกเรียน	28.60
2.1.3) การให้บริการช่วงบ่ายของทุกวัน หรือให้บริการบางวันตลอดทั้งวัน	14.00
2.2) ลักษณะการบริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
2.2.1) ใช้สอนเสริมวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์	95.24
2.2.2) ปรับพฤติกรรมนักเรียน	38.10
2.2.3) ให้นักเรียนทั่วไปเข้าไปใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ	24.00
3. ปัญหาในการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
3.1) ครูสาระวิชาขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการสอนนักเรียนพิการ	57.14
3.2) ผู้ปกครองไม่ยอมรับความพิการ	47.62
3.3) สื่อไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอแก่นักเรียนพิการ	42.86
4. ความต้องการในการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
4.1) สื่อที่เหมาะสมและเพียงพอ	80.95
4.2) ครูการศึกษาพิเศษจำนวนที่เหมาะสม	61.90
4.3) ครูสาระวิชามีความรู้ความเข้าใจการสอนนักเรียนพิการ	47.62

*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากแบบสอบถามครูจำนวน 55 คน เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการของครู ปรากฏผลดังตารางที่ 2 ที่แสดงสภาพการสอน ระบบสารสนเทศในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ปัญหาและความต้องการของครู ทั้งนี้สภาพการสอนพบว่า การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่สอนโดยพี่เลี้ยงเด็กพิการเป็นกลุ่มเล็ก 3-5 คน ส่วนระบบสารสนเทศพบว่า มีการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลบางส่วน แต่ยังขาดการประเมินเส้นฐานและแผนการสอนเฉพาะบุคคล ปัญหาที่พบคือจำนวนครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ในการสอนนักเรียนพิการ และขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ครูต้องการสื่อที่เพียงพอ การเพิ่มครูการศึกษาพิเศษ และการพัฒนาครูสาระวิชาให้สามารถสอนได้ตรงกับข้อจำกัดของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มากขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของสภาพ ปัญหา และความต้องการในการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการของครู

สภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการ	ร้อยละ
1. สภาพการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการ	
1.1) สอนเป็นกลุ่มเล็ก 3-5 คน	58.18
1.2) สอนเป็นรายบุคคล	12.73
1.3) สอนเป็นกลุ่มละชั้นเต็มเวลา	14.55
2. ระบบสารสนเทศในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	
2.1) การประเมินพื้นฐาน	0
2.2) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	58.18
2.3) แผนการสอนเฉพาะบุคคล	0
3. ปัญหาที่เกี่ยวข้องในการห้องสอนเสริมวิชาการ	
3.1) จำนวนครูไม่พอเพียง	32.73
3.2) ครูสาระวิชาขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการสอนนักเรียนพิการ	29.09
3.3) สื่อไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอแก่นักเรียนพิการ	29.09
4. ความต้องการในการจัดบริการห้องสอนเสริมวิชาการ	
4.1) สื่อที่เหมาะสมและเพียงพอ	56.36
4.2) ครูการศึกษาพิเศษจำนวนที่เหมาะสม	32.73
4.3) ครูสาระวิชามีความรู้ความเข้าใจการสอนนักเรียนพิการ	32.73

2. ผลการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการ

2.1 สภาพห้องสอนเสริมวิชาการ จากการสังเกตพบว่า 11 ใน 14 แห่งให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการ อีก 3 แห่งไม่ได้ใช้งานเนื่องจากขาดครูที่รับผิดชอบ และ 2 ใน 11 แห่งมีห้องสอนเสริมวิชาการแบบเต็มเวลาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยรวมพบว่าการจัดห้องสอนเสริมวิชาการทำอย่างเป็นระบบภายในพื้นที่แต่ละโรงเรียนมีอยู่ เช่น ห้องพยาบาล ห้องคลินิกภาษา หรือห้องพักครู ตามความเหมาะสม การจัดโต๊ะเป็นแบบยึดหยุ่น ทั้งแบบเรียงแถว แบบเป็นกลุ่มหันหน้าเข้าหากันมีช่องว่างระหว่างกลุ่มให้ครูสามารถเดินดูนักเรียนได้ทั่วถึงหรือรูปตัวยู โต๊ะที่ใช้มีทั้งแบบนั่งเดี่ยว ม้านั่งยาว และโต๊ะญี่ปุ่น ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งแบบรายกลุ่มและรายบุคคล และพบว่าสื่อที่ใช้ในห้องเรียนมักเป็นสื่อทั่วไป เช่น ไม้บล็อก ดินน้ำมัน สีและบัตรคำ ซึ่งนักเรียนสามารถเข้าถึงได้สะดวก อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเชิงปริมาณของผู้บริหาร (ตารางที่ 1) พบว่า ร้อยละ 80.95 ระบุว่า “ต้องการสื่อที่เหมาะสมและเพียงพอ” ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากครู (ตารางที่ 2) ร้อยละ 56.36 เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าสื่อที่มีอยู่แม้เพียงพอต่อการใช้งานบางส่วน แต่อาจยังไม่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการคัดกรอง ประเมินพื้นฐาน และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จากการสำรวจรายการและสังเกตการสอน พบว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้รับการคัดกรองโดยครูที่ผ่านการอบรมและได้รับวุฒิบัตร แต่ไม่พบเอกสารประเมินความสามารถพื้นฐานหรือประเมินพื้นฐานที่แสดงถึงระดับความสามารถของนักเรียนบกพร่องทางการเรียนรู้ก่อนให้ความช่วยเหลือ ในขณะที่พบว่ามีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและอยู่ในระบบสารสนเทศสำหรับการศึกษาพิเศษ (Special Education

Technology: SET) ชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล แต่ยังคงขาดความเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างการประชุมเบื้องต้นกับการดำเนินการจริงในชั้นเรียน

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน จากการสังเกตพบว่า การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะหลากหลาย ครูการศึกษาพิเศษเน้นการสอนแบบเฉพาะรายบุคคล โดยใช้วิธีการสอนซ้ำ ย้ำ ทวน ย่อยขั้นตอน ใช้สื่อที่หลากหลายและสนุก เสริมแรงเชิงบวก และปรับภาระงานตามความสามารถของนักเรียน ขณะที่พี่เลี้ยงเด็กพิการเน้นการทำแบบฝึกหัดในหนังสือ การใช้ใบงาน และการเขียนอธิบายบนกระดานหรือพาวเวอร์พอยต์ประกอบการสอน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากครู (ตารางที่ 2) ระบุว่า มีครูเพียงร้อยละ 12.73 ที่จัดการเรียนการสอนแบบรายบุคคล สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล และตอกย้ำความจำเป็นในการจัดสรรครูเพิ่มเติม โดยเฉพาะครูที่มีความรู้เฉพาะทาง หรือครูการศึกษาพิเศษ และยังสอดคล้องกับผลการสำรวจเดียวกันที่แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 32.73 ของครูต้องการเพิ่มจำนวนครูในห้องสอนเสริมวิชาการ

2.4 ข้อมูลค้นพบเพิ่มเติม จากการสนทนากับครูหลังการสังเกตการสอนพบข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันจากโรงเรียน 11 แห่งว่า ครูทุกคนรับรู้ถึงนโยบายการเรียนรู้รวม และเห็นว่าการให้บริการห้องสอนเสริมวิชาการมีความจำเป็น ครูโรงเรียนแห่งที่ 3 กล่าวว่า “โรงเรียนมีนโยบายที่รับมาจากเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดการเรียนรู้รวมและมีบริการสอนเสริมวิชาการเพื่อให้นักเรียนพิการได้รับสิทธิทางการศึกษาที่ควรได้และไม่ได้เป็นภาระเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องสอนและช่วยเหลือนักเรียนทุกคนอยู่แล้ว..” ครูส่วนใหญ่เข้าใจและสามารถแยกแยะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ออกจากนักเรียนทั่วไปได้ แต่ครูส่วนใหญ่รับรู้ได้ว่าตนเองยังช่วยนักเรียนกลุ่มนี้ไม่ตรงจุด ดังคำกล่าวของครูโรงเรียนแห่งที่ 7 กล่าวว่า “ยอมรับว่ารู้สึกเป็นกังวล ไม่รู้วิธีจัดการที่ถูกต้อง สอนมานานหลายปีแม้กระทั่งทุกวันนี้ก็กล่าวได้ว่ายังไม่รู้วิธีจัดการที่ถูกต้องอยู่เช่นเดิม” เช่นเดียวกับครูอีกคนที่รู้สึกได้ว่า “ยังไม่ได้ช่วยนักเรียนกลุ่มนี้เป็นรายบุคคล ขาดสื่อที่จะช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของผู้บริหารและครูที่ระบุในแบบสอบถาม (ตารางที่ 1 และ 2) กับข้อมูลเชิงคุณภาพ และเน้นย้ำว่าการพัฒนาสื่อที่เหมาะสม ควบคู่กับการอบรมครูอย่างต่อเนื่อง เป็นประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนาคุณภาพของห้องสอนเสริมวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความจำเป็นในการพัฒนาครูทั่วไปหรือครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการเพื่อสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในบริบทห้องเรียนรวมเชื่อมต่อห้องสอนเสริมวิชาการ

การให้บริการจัดการเรียนการสอนในห้องสอนเสริมวิชาการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ทั้งการอ่าน-เขียน-คิดคำนวณร่วมกับภาวะสมาธิสั้น และมีจำนวนมากขึ้นในโรงเรียนเรียนรวมนั้นต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนหลายด้าน ดังที่ Bronfenbrenner (1979) กล่าวโดยสรุปว่า เด็กยังไม่สามารถพัฒนาตนเองอย่างโดดเดี่ยว ต้องอาศัยกลไกความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคม ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มนี้ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากครูเป็นผู้สอนทักษะที่เป็นข้อจำกัดดังกล่าวและเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรงทั้งในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Office of the Education Council (2019) ที่ระบุว่า ครูเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สามารถช่วยนักเรียนพิการในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นได้

ทั้งนี้ผลการวิจัยสภาพของห้องสอนเสริมวิชาการในโรงเรียนต้นแบบเรียนรวมแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 มีการจัดห้องสอนเสริมวิชาการ แต่สภาพการจัดห้องสอนเสริมวิชาการของโรงเรียนแต่ละแห่งนั้นแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งได้จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการทุกคนตามหลักการโรงเรียนเรียนรวมของ Office of the Special Education Administration, Ministry of Education (2015) ที่ได้กำหนดนโยบายให้ห้องสอนเสริมวิชาการอยู่ในโครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่เชื่อมโยงกับระบบบริหารห้องเรียนรวม โดยจัดให้ห้องสอนเสริมวิชาการอาจเป็นห้องเรียนเฉพาะ บางโรงเรียนใช้ห้องพักครู ห้องพยาบาล หรือห้องคลินิกภาษาที่มีวัสดุ ครุภัณฑ์ หนังสือ แบบฝึกหัด ใบงาน รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่ได้จากระบบคุปองจึงมีลักษณะคล้ายกัน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ครูปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษและห้องสอนเสริมวิชาการ และในแต่ละปีผู้บริหารยังส่งเสริมให้ครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการเข้ารับการอบรมการคัดกรองอีกด้วย

ทั้งนี้การพัฒนาครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการในการสอนนักเรียนพิการประเภทต่าง ๆ ไม่ใช่เรื่องใหม่ กรรมการร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนการศึกษาพิเศษเพื่อรับวุฒิปัตร (พคศ.) กล่าวโดยสรุปว่า กระทรวงศึกษาธิการให้หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดสถานศึกษาจัดหลักสูตรการพัฒนาครูผู้สอนทั้งในโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือโรงเรียนเฉพาะความพิการและโรงเรียนเรียนรวมได้แก่ หลักสูตร พคศ. อบรม 45 วัน และหลักสูตรฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ 200 ชั่วโมง เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ รัฐได้ออกนโยบาย “เด็กพิการทุกคนอยากเรียนต้องได้เรียน” ในปีเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการพัฒนาครูประจำการอย่างเร่งด่วนผ่านหลักสูตรข้างต้น โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการอบรม ประกอบกับได้ออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการ ให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ซึ่งปัจจุบันได้ยกเลิกและใช้กฎกระทรวง พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา) แทน ทำให้ครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนรวมต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อขอรับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้หลักสูตรอบรมผู้คัดกรองเกิดขึ้นภายหลังในปี พ.ศ. 2556 เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการคัดกรอง และการขอรับสิทธิให้กับนักเรียนพิการ ใช้ระยะเวลาอบรม 3 วัน แต่หลักสูตรฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ 200 ชั่วโมงที่กล่าวถึงข้างต้นยังคงมีอยู่ โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูด้านสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 ใช้เวลาอบรม 200 ชั่วโมงในแบบศึกษาด้วยตนเองเรียน online และ onsite ดังนั้นในปัจจุบันครูผู้สอนส่วนใหญ่ในโรงเรียนเรียนรวมจึงเข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมผู้คัดกรองที่จัดโดยเขตพื้นที่การศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดคณะผู้วิจัยเห็นว่า ครูที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการคัดกรองสามารถคัดกรองนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือความพิการประเภทอื่นได้ แต่หลักสูตรยังไม่ครอบคลุมถึงระบบช่วยเหลือทางการศึกษาพิเศษที่สำคัญหลังการคัดกรองที่จะนำไปสู่การวางแผนการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ การประเมินเส้นฐานเพื่อประเมินความสามารถจริงของนักเรียนกลุ่มนี้ที่อาจมีข้อจำกัดทั้งด้านการอ่าน-เขียน-คิดคำนวณ และอาจมีปัญหามาตรึงซ้อนร่วมด้วย การเชื่อมโยงและใช้ข้อมูลที่ได้ไปสู่การส่งต่อการวินิจฉัย การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การปรับสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อลดสิ่งรบกวน และแผนการสอนเฉพาะบุคคล ที่ต้องใช้องค์ความรู้เฉพาะด้านการศึกษาพิเศษในการเลือกเทคนิควิธีสอนเฉพาะ กิจกรรม นวัตกรรมสื่อเฉพาะ สิ่งเสริมแรง รวมถึงการอำนวยความสะดวกและจัดระบบการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นรายบุคคล สอดคล้องกับผลสภาพ

ความต้องการในการจัดการเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการที่ได้มาจากแบบสอบถามพบว่า ครูต้องการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ตรงปัญหา รวมถึงการจัดเตรียมหลักสูตรรายบุคคล การพัฒนาสื่อสนับสนุนทางสายตา และเทคนิคการสอน การเลือกใช้เทคโนโลยี สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละบุคคล สภาพดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poon-McBrayer (2016) ที่พบว่า ความท้าทายที่สำคัญของครูในห้องสอนเสริมวิชาการคือ ครูมีประสบการณ์น้อย การฝึกอบรมรวมถึงการเตรียมและเพิ่มพูนทักษะจำเป็นสำหรับครูไม่เพียงพอ และงานวิจัยของ Busadee, et. al. (2025) ที่พบว่า สื่อสร้างสรรค์สามารถปรับลดคุณลักษณะความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้งการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณได้

คณะผู้วิจัยเห็นว่า รัฐจำเป็นต้องทบทวน วางแผน จัดระบบการพัฒนาครูทั่วไปและพี่เลี้ยงเด็กพิการให้มียุทธศาสตร์ ทักษะ และประสบการณ์ในกระบวนการสอนนักเรียนพิการให้เพียงพอ เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และพิการอื่นให้สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (แผนฯ) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสังกัดทุกระบบมีความรู้ความเข้าใจและทักษะการสอนคนพิการ (Ministry of Education, 2025) ที่ครอบคลุมมากกว่าการคัดกรอง เนื่องจากครูทั่วไปมีวุฒิการศึกษาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และได้รับการฝึกการจัดการเรียนการสอนนักเรียนทั้งชั้นหรือแบบ “One Size Fits All” “แผนเดียวใช้สอนทุกคน” แต่การสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เน้นการช่วยเหลือเป็นรายบุคคลหรือแบบ “Tailor-made” ใช้วิธีและเทคนิคการสอนที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดของแต่ละคน หากดีขึ้นจะปรับเป็นการเรียนการสอนกลุ่มย่อยในห้องสอนเสริมวิชาการและกลับเข้าสู่ห้องเรียนรวมเต็มเวลา ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบการอบรมเพื่อพัฒนาครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการควรพิจารณานักกฎหมาย และหลักสูตรที่มีมาปรับใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและความต้องการจำเป็น ครอบคลุมเชื่อมโยงการคัดกรอง การประเมินเส้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการสอนเฉพาะบุคคล เทคนิควิธีสอน กิจกรรม สื่อ สิ่งเสริมแรง รวมถึงการอำนวยความสะดวกตามหลักการการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกคน (Universal Design for Learning) และหลักการสอนที่แตกต่าง (Differentiated Instruction) สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการของครูประจำการทั้งระยะสั้น-ระยะยาว ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับภาระงานครูประจำการที่ส่วนใหญ่มีฐานศึกษาศาสตร์อยู่แล้ว ส่วนหลักสูตรความรู้พื้นฐานสำหรับพี่เลี้ยงเด็กพิการที่มีคุณสมบัติแตกต่างจากครูประจำการอาจต้องจัดหลักสูตรให้เหมาะสม ทั้งนี้การจัดอบรมควรให้ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติที่ใช้ระบบการสอนงานและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) จากศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิการศึกษาพิเศษและผู้เชี่ยวชาญในห้องถิ่น และที่สำคัญควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาศึกษาสำหรับคนพิการหรือกองทุนอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง

2. ความจำเป็นของการบรรจุครูการศึกษาพิเศษในจำนวนที่เหมาะสมเพื่อช่วยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และพิการอื่นในห้องสอนเสริมวิชาการ

ครูการศึกษาพิเศษและห้องสอนเสริมวิชาการเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งของระบบการจัดการเรียนรวม (Office of the Special Education Administration, Ministry of Education, 2023) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูต่างระบุความต้องการครูการศึกษาพิเศษเพื่อช่วยสนับสนุนการสอนนักเรียนที่มี

ความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีข้อจำกัดและระดับความรุนแรงที่หลากหลาย และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันรัฐมีนโยบายให้โรงเรียน “บรรจุครูให้ตรงเอก” ทั้ง 8 สาขาวิชาตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่นักเรียนพิการประเภทต่าง ๆ เรียนเคียงข้างเพื่อนที่ไม่พิการมีจำนวนมากขึ้น หลากหลายมากขึ้น รุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น แต่อาจประสบความสำเร็จในการเรียนน้อยลงเนื่องจากความไม่พร้อมของครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการ ดังนั้น การพิจารณาเพิ่มอัตรากำลัง “ครูการศึกษาพิเศษ” จะเป็นการบรรจุที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเรียนรวม ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรต้องพิจารณาปรับนโยบายเป็น “บรรจุครูให้ตรงเอกหรือตามความต้องการจำเป็น” จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาการบรรจุครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนรวมมากขึ้น ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่แห่งหนึ่งกล่าวว่า “..รัฐกำหนดหลักเกณฑ์การบรรจุครูที่เน้น 8 สาขาวิชาเป็นหลักไม่ยืดหยุ่น ทำให้การขออัตรากำลังครูการศึกษาพิเศษแทบจะเป็นไปไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก..” ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการระดับจังหวัด ในฐานะตัวแทนรัฐระดับท้องถิ่น ควรจัดทำแผนและแนวทางในการสื่อสารเพื่อชี้แจงในการปรับนโยบายกับผู้บริหารระบบสูงถึงความจำเป็นในการเพิ่มอัตราครูการศึกษาพิเศษ และสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถขออัตราครูการศึกษาพิเศษ และการปรับหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของพี่เลี้ยงเด็กพิการ เพื่อช่วยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทั้งระดับความรุนแรง ลักษณะข้อจำกัด และจำนวนมากขึ้น ให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ อย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ SDG 4 (SDG Move, 2022) ที่เปิดโอกาสและเสมอภาคทางการศึกษา โดยไม่ทิ้งใคร (ผู้บริหาร ครู และนักเรียนพิการ) ไว้ข้างหลัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการพัฒนาลำดับมาตรฐานการศึกษาศึกษาพิเศษสำหรับครูประจำการและพี่เลี้ยงเด็กพิการพร้อมคู่มือการปฏิบัติงานในห้องเรียนรวมและห้องสอนเสริมวิชาการ
2. พิจารณาในเชิงนโยบายเพิ่มอัตรากำลังครูการศึกษาพิเศษและพี่เลี้ยงเด็กพิการที่มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และเด็กพิการอื่นให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับระบบและรูปแบบห้องเรียนรวม ห้องสอนเสริมวิชาการ ห้องคู่ขนาน และศูนย์บริการทางการศึกษาพิเศษ (Student Support Services :SSS) ในการสอนนักเรียนพิการกลุ่มต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัยจากทุนพัฒนางานวิจัยมุ่งเป้า ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- Allaham, M. R. M., Yan-Li, S., & Nor, A. M. (2022). Roles of resource room teachers in primary schools: A case study on special education in Palestine. *Journal of Special Needs Education, 12*, 31-51.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Busadee, N., Sutanant, P., Somnam, S., Ngenyuang, S., Tongsookdee, R., Charupongphatthana, C., & Chanthom, P. (2025). Development of creative media to promote learning and reduce learning disability characteristics for students with learning disabilities at the primary school level. *Journal of the Safe and Creative Media Development Fund, 4*(1), 83–130.
- Demo, H., Nes, K., Somby, H. M., Frizzarin, A., & Zovo, S. D. (2023). In and out of class – What is the meaning for inclusive schools? Teachers’ opinions on push-and pull-out in Italy and Norway. *International Journal of Inclusive Education, 27*(14), 1592-1610.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1776771>
- Fernandez, N., & Hynes, J. W. (2016). The efficacy of pullout programs in elementary schools: Making it work. *The Journal of Multidisciplinary Graduate Research, 2*(3), 32-47.
- Jamnuan, C., Ngammeerit, N., & Aneksuk, S. (2017). Characteristics of teachers teaching students with special needs in inclusive elementary schools in Chonburi province. *Phetchabun Rajabhat Journal, 19*(1), 35-47.
- Mamari, K. H. A. (2022). *Resource room support services for students with learning disabilities: The context of Oman* [Unpublished doctoral dissertation]. New England College, Henniker, NH.
- Ministry of Education. (2025). *Draft of the 4th education plan for persons with disabilities (2023–2027)*. <https://dprd.moe.go.th/>
- Office of the Education Council. (2019). *Monitoring and evaluation of inclusive education for students with disabilities and special needs*. 21st Century Co.
- Office of the Special Education Administration, Ministry of Education. (2015). *Annual report on the quality development of inclusive education under the Office of the Basic Education Commission, fiscal year 2015*. National Office of Buddhism Printing.
- Office of the Special Education Administration, Ministry of Education. (2023). *Knowledge exchange and lessons learned on inclusive education and synthesis of quality inclusive education management* [Unpublished document].

- Poon-McBrayer, K. F. (2016). Resource room model for inclusive education in China: Practitioners' conceptualization and contextualization. *International Journal of Learning and Change*, 8(3/4), 317-331. <https://doi.org/10.1504/IJLC.2016.079216>
- SDG Move. (2022). *SDG goals*. <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- Special Education Center, Education Area 8. (2021). *Number of Resource Rooms in inclusive model schools in Chiang Mai province*. Special Education Center, Education Area 8.
- Thamphoonphisai, R., Benkarn, P., & Chiwpattanakul, P. (2013). Problems and solutions in managing inclusive education in leading inclusive schools under the Narathiwat Primary Educational Service Area Office. *Proceedings of the 4th Hatyai Academic Conference: Research for Thai Society Development*, 239-249.
- Tongsookdee, R., Vittayakorn, S., Leosiripong, P., Tongthaworn, R., Somnam, S., Thipkesorn, S., Saeng-Xuto, V., Busadee, N., Nguenyuang, S., Chinchai, S., Lersilp, S., Supharot, W., Phijai, T., & Khamruangrit, V. (2018). *The use of modifications and accommodations in teaching students with learning disabilities in the inclusive primary classroom*. Special Education Division, Faculty of Education, Chiang Mai University.
- US Department of Education. (2004). *Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)*. <https://sites.ed.gov/idea/>
- Watson, S. (2019). *Resource room vs. Least restrictive environment*. <https://www.thoughtco.com/special-education-resource-room-3110962>
- Yazicioglu, T. (2020). The opinions of teachers who work in resource room about resource room practices. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 21(2), 299-327. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.584392>
- Zigmond, N. (2003). Where should students with disabilities receive special education services? Is one place better than another? *The Journal of Special Education*, 37(3), 193-199. <https://doi.org/10.1177/00224669030370030901>